

і бажаннями того, хто з ним працює, то між комп'ютером і людиною виникає «обмін інформацією». Більш того, працюючи з комп'ютером, студент отримує відчуття, що він сам «керує» своєю навчальною діяльністю.

У наш час використання сучасних мультимедійних технологій для організації процесу освіти - це актуальна проблема створення якісних навчальних систем з використанням найновіших технологій. Розробляючи кожну освітню систему, важливо правильно організувати інтерфейс і вибрати адекватні мультимедійні технології для представлення інформації, оскільки сприйняття нової інформації великою мірою залежить від способу її представлення.

Використання інноваційних технологій та програм в навчально-виховному процесі вимагає індивідуалізації та персоналізації навчання. Це сприятиме розвитку мовленнєвих здібностей студентів, які є менш успішними, які «відстають» у процесі навчання. Персоналізований підхід сприятиме актуалізації пізнавальної діяльності, інтелектуальних сил більш здібних учасників навчального процесу, заохотить їх до вивчення іноземної мови, творчої, пошукової роботи.

Література:

1. Бакулев Т.П. *Новые медиа: теория и практика*. - М.: КЛМ, 2008. - 137 с.
2. Зязюн І.А. Особливості педагогічної дії в комп'ютерному середовищі / І.А. Зязюн // *Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*. Збірник наукових праць. - Львів: ЛДУ БЖД 2006. - С. 20-21.
3. Кремень В. Г. *Інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті й формування інформаційного суспільства* / В.Г. Кремень // *Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*. Збірник наукових праць. - Львів: ЛДУ БЖД. 2006. - С. 6-7.
4. Кремень В.Г.. *Енциклопедія освіти / акад. пед. наук України: головний ред.. В.Г. Кремень*. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - С. 360.
5. Gavin Dudeney, Nicky Hockly. *How to teach English with technology*. - Pearson Education Limited. - 2007. - 192 p.
6. Jeremy Harmer. *How to teach English*. New edition. - Pearson Education Limited. - 2007. - 288 p.
7. Kern R. *Restructuring classroom interaction with networked computers: Effects on quantity and quality of language production*. *Modern language Journal*, 1995. 79 (4). Pp. 457-476.
8. Renner P. *The art of teaching adults: How to become an exceptional instructor and facilitator*. Vancouver. Training Associations, 1993.

УДК 378.147

Г.В.ТОВКАНЕЦЬ

ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Анотація. В статті розглядаються дидактичні аспекти, які впливають на розвиток вищої економічної освіти на сучасному етапі. Окреслено підходи до застосування сучасних методів навчання у вищій школі, змістового наповнення, організації стажування та партнерських відносин, забезпечення гуманітарних основ економічної освіти.

Ключові слова: інтернаціоналізація навчальних планів, методи навчання, професійне удосконалення викладача вищої школи, економічна освіта.

Аннотация. В статье рассматриваются дидактические аспекты, влияющие на развитие высшего экономического образования на современном этапе. Очерчены подходы к применению современных методов обучения в высшей школе, содержательного наполнения, организации стажировки и партнерских отношений, обеспечения гуманитарных основ экономического образования.

Ключевые слова: интернационализация учебных планов, методы обучения, профессиональное совершенствование преподавателя высшей школы, экономическое образование.

Annotation The article deals with didactic aspects that affect the economic development of higher education at the present stage. Outlined approaches to the use of modern methods of teaching in higher education, content content, organization and training partnerships, providing humanitarian foundations of economic education.

Key words: internationalization of curricula, teaching methods, improving teacher professional higher education, economic education

Економічна інтеграція як головна умова суспільного світового розвитку у ХХІ ст. є істотним фактором економічного розвитку держав у цілому та економічної освіти. Адже економічна та бізнес-освіта можуть відігравати ключову роль у розумінні та вирішенні невідкладних проблем світового значення, виявленні економічних причини глобальних проблем і прогнозування наслідків. В сучасних умовах, на початку ХХІ сторіччя особливого значення набувають проблеми неперервної освіти, зокрема неперервної економічної освіти.

Проблеми удосконалення вищої освіти, економічної зокрема, були предметом аналізу багатьох вчених-педагогів, економістів, соціологів (Н. Абашкіна [7], В.Базилевич [10], Б. Вульфсон [2], В. Кремень [6], Н.Ничкало [7], Т. Оболенська [5], О.Г. Романовський [9]).

Проте і на сьогодні залишаються актуальними питання, наскільки повинні бути інтегровані освітні програми, якою мірою і як процеси глобалізації повинні відбутися на системі підготовки економічних кадрів. «Сучасна тенденція у сфері освіти - створення єдиного освітнього простору в Європі - це реальність, без якої не можливо формувати і втілювати в життя стратегію розвитку освіти, ...але реформування слід здійснювати так, щоб результати реформ сприяли розвитку економіки України, суспільства в цілому, а національна освіта не втратила своїх здобутків» [10;8]. Це повною мірою стосується і економічної освіти.

Мета нашої статті: окреслити дидактичні аспекти розвитку економічної освіти в умовах глобалізаційних процесів.

Вища економічна освіта, зберігаючи своє значення в умовах глобалізації, потребує певного коригування. Від її змісту і якості, професійної майстерності професорсько-викладацького складу багато в чому залежить ефективність економічної освіти, а в кінцевому варіанті і ефективність економіки в цілому. Розглядаючи питання ефективності економічної освіти в умовах глобалізації, на нашу думку, доцільно звернути увагу на декілька аспектів: наповнення змісту навчальних планів та предметів, удосконалення методів викладання, розширення інформаційного забезпечення, особистість викладача, врахування можливостей самостійного вивчення предметів, а також науково-методичне забезпечення навчального процесу.

Відзначимо, що в інтересах створення ефективних і гармонійних взаємин між бізнесом і суспільством доцільно поглиблювати та розширювати змістове навантаження курсів, в процесі викладання більше уваги приділяти проблемам ринку, тенденції до нерівності, «мережі соціальної безпеки», ділової етики, посиленні міжнародних аспектів. Можливо, нині актуальним є інтернаціоналізація навчальних планів, яку може забезпечити включення як компоненту підготовки фахівця-економіста питань міжнародних аспектів економічної діяльності, розши-

рення обсягу знань з міжнародних, фінансових і соціальних питань, їхній взаємодії в ринковій економіці, проблем прикордонного співробітництва. Доцільним є введення у навчальні плани не тільки спеціалізованих груп, а всіх спеціальностей таких навчальних курсів, як «Економічний розвиток», «Міжнародні фінанси і банківська справа», «Порівняння економічних систем та права», «Європейське право», «Міжнародні комунікаційні технології» тощо.

Підкреслимо, що не менш важливими є дисципліни, пов'язані з формуванням особистісних якостей фахівця: «Етичні норми», «Етика в бізнесі», «Психологія комунікації». Адже на сучасному етапі істотно зростає роль гуманітарної освіти. Тим самим доводиться своєчасність висловлення відомого американського економіста-педагога Алана Грачі, який наголошував, що економіка «як функціональна наука повинна мати соціальну вартість, навчаючи людство більш ефективно вирішувати економічні проблеми». В унісон цим словам звучить і висловлення іншого дослідника Лео Роджина, який наголошує, що викладачі економічних дисциплін повинні навчати тому, що «економічні теорії та концепції породжені світом людської дії, а не навпаки - нібито дії суб'єктів економічного прогресу мають підлаштовуватися до вимог та аксіом економічної теорії» [8;36]. Вищий навчальний заклад зобов'язаний давати не тільки спеціальні знання, пов'язані з професією випускника, але і передати йому систему стійких життєвих цінностей, що мала б гуманний характер і стала основою його світогляду. Гуманітарні дисципліни при цьому повинні мати дві важливі складові: національну і загальносвітову. Визначальними факторами (при всій очевидності інтеграції) залишаються національні традиції, особливості країн і їхньої культури. Так чи інакше ці фактори будуть відбивати не єдність, а відмінність при одночасно загальних кваліфікаційних вимогах. Економіст повинен вміти оцінити соціальні наслідки економічних і управлінських рішень, використовуючи не тільки математично-статистичний, скільки соціально-гуманітарний підхід.

Особливого підходу у контексті інтеграційних та глобалізаційних процесів вимагає організація практичного навчання студентів-економістів. Якщо ще на сьогодні організація проходження виробничої практики на підприємствах, в організаціях, установах, що пов'язано зі сферою обслуговування (банківська сфера, торгівля, туризм) не викликає проблем, то у виробничій сфері практично немає можливості проходження такої практики через незначну кількість промислових підприємств.

Відзначимо, що підвищенню ефективності вищої економічної освіти сприяли б закордонні стажування. Особливо це стосується вузів прикордонних регіонів, де, на нашу думку, організувати таке стажування було б вкрай важливим. Але, на жаль, іноді фінансові, іноді особистісні проблеми не створюють належних умов для організації такої форми навчального процесу. Варто активніше залучати можливості європейських та світових фондів, які спеціалізуються на освітній діяльності (Erasmus Mundus, Leonardo da Vinci, Grundtvig, Tempus, Спеціальна програма «Люди» Сьомої Рамкової Програми ЄС з досліджень та технологічного розвитку, Міжнародний фонд "Відродження", Європейський освітній фонд). Наприклад, у Чеській Республіці у Вищій економічній школі (VSE) таке стажування є нормою. Стажування протягом семестру у вузах економічно розвинених країн (Англія, Південна Корея, США) вважається ефективною формою удосконалення професійного рівня майбутніх фахівців [12].

Серед дидактичних проблем професійної освіти слід виділити методи навчан-

ня, при виборі яких останнім часом зіштовхувалися два підходи: перехід від монологу до діалогу з використанням ситуаційних завдань, з одного боку, і навчання в режимі «он-лайн» [4;76]. Прихильники першого підходу стверджують, що він стимулює розвиток мислення студента, поліпшує навички викладу ідей, розвиває здатність слухати інших людей. Послідовники інтерактивного методу, у свою чергу, вказують на те, що він зводить віч-на-віч студента і викладача, дозволяє застосовувати активне обговорення в навчальній аудиторії, додає жвавості дискусіям і аналізу. Навчання в режимі реального часу здатне надати можливість (особливо для студентів, що не мають можливості здобувати освіту іншим способом) одержати освіту там і тоді, де і коли це їм бажано, шляхом використання комп'ютерів з підключенням до Інтернету і за допомогою скорочення часу перебування в студентських групах. Перевага одного методу над іншим буде залежати від багатьох факторів, наприклад, від зацікавленості студента, рівня курсів і наявного устаткування. У даному випадку обмеження економічного характеру, мабуть, вплинуть на вибір методу навчання, оскільки навчальний заклад змушений приймати непрості рішення і робити важкий вибір. Не відкидаючи традиційних методів навчання, з'являються прихильники нових, інтерактивних. Продуктивним є навчання в режимі «он-лайн» на основі вузівських мережевих систем. Не менш продуктивними є метод розбору реальних ситуацій (кейс-метод), метод проектування, дослідницький та проблемний методи. Використання нових технологій викладання, істотно підвищуючи інтерес студента до вивчення економічних дисциплін, поглиблюючи знання за допомогою моделювання змін економічної ситуації, дозволяє покращити уявлення про справу у реальному виді, причинах подій, що відбуваються.

Підкреслимо, що відкритою системою навчання, яка передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій та мультимедіа, є дистанційна освіта. Як навчальний матеріал, використовуються спеціально підготовлені друковані видання, які доповнюються аудіо- і відео касетами, технологією комп'ютерного навчання, телевізійними лекціями і теле-текстом.

Розвиткові вищої економічної освіти в умовах глобалізації та інтеграції позитивного поштовху, на нашу думку, надасть система партнерства. Одним із завдань такої педагогічної проблеми є формування психологічної готовності до встановлення партнерських зв'язків. Під партнерством розуміється пошук сфер співробітництва, можливість служити загальним інтересам, рівність сторін і їхніх зобов'язань. Цьому б сприяло активне проведення міжнародних конференцій, семінарів, обмін студентами на рівні вузів України та Європи. Та викликає стурбованість тим, що багато студентів через фінансові проблеми не можуть брати участі у міжнародних освітніх програмах, конференціях. Знання і досвід не залежать від регіону, вони скрізь важливі, привносять багато корисного особливо тоді, коли мова йде про гармонізацію в сфері ділових навичок, ділового спілкування.

Варто звернути увагу на те, що якість процесу викладання в системі підготовки фахівця-економіста зумовлюється насамперед особистісними характеристиками самого викладача. Як зазначає Фіцула М.М., викладач вищої школи повинен «досконало володіти матеріалом, педагогічною технікою, методикою викладання, він має бути педагогічно виваженою людиною, якій притаманні високі моральні якості» [11;54]. Тому професійне удосконалення викладача вищої шко-

ли є тим компонентом, що безпосередньо впливає на процес глобалізації та інтеграції вищої економічної освіти.

В цілому, інтеграція освіти України, і економічної в тому числі, «у міжнародний освітянський простір базується на принципах пріоритету національних інтересів, збереження і розвитку інтелектуального потенціалу нації, миротворчої, людино- і культуротворчої спрямованості міжнародної співпраці, орієнтації на національні, європейські та загальнолюдські фундаментальні цінності, розвивального системного і взаємовигідного характеру співпраці та толерантності в оцінюванні й сприйнятті зарубіжних систем освіти» [1;74].

Ми окреслили ті проблеми, які, на нашу думку, потребують нагального вирішення. Безумовно, в час інформаційних, економічних, політичних та соціальних трансформацій всі питання освітнього процесу потребують удосконалення. Постійне поглиблення змісту навчання, врахування національних традицій та можливостей, гуманітаризація, широке застосування інформаційних технологій як засобу та предмету навчання, урізноманітнення методів та форм організації навчання, підвищення фахового рівня викладачів, врахування європейського та світового досвіду будуть важливими в інтегруванні у систему європейської вищої освіти, що надасть змогу формувати мислення і дії економіста ХХІ століття як всебічно освіченого фахівця, що зуміє розібратися в задачах, які перед ним ставлять, і вирішувати їх, використовуючи свій освітній та інтелектуальний потенціал.

Поліпшення якості вищої професійної освіти має стати одним з головних завдань сучасної державної освітянської політики, оскільки саме освіта у розвинутих європейських державах є пріоритетом розвитку громадянського суспільства.

Література

1. Вища освіта в Україні. - К.: Знання, 2005. - 327с.
2. Вульфсон Б. Стратегия развития образования на Западе на пороге ХХІ века. - М., 1999. - 208 с.
3. Лопус Джейн. Зміст економічної освіти США // Географія та основи економіки в школі. - 1997- №4, - С. 36.
4. Нагаев В.М. Методика викладання у вищій школі. - К.: Центр учбової літератури 2007. - 232с.
5. Оболенська Т.Є. Маркетингові комунікації вищих навчальних закладів в Україні. К: Київський національний економічний університет, 2001.
6. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу: Документи і матеріали 2003-2004рр. / МОНУ. Тернопільський нац. Пед. Ун-т ім. Гчатука; За ред. В.Г.Кременя; Авт. М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш та ін. Ч. 1.-К- Тернопіль; ДТПУ, 2004.-147 с.
7. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: монографія /Н.В.А-башкіна, О.І. Аксентьева, Р.І. Антонюк, та інші; за ред. Н.Г. Ничкало, В. О. Кудіна - 2-ге, вид. - Черкаси: Вибір, 2002. - 322с.
8. Педагогіка вищої школи. Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд, - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2007. - 495с.
9. Романовський О.Г. Вища освіта на зламі тисячоліть. - Книга 1: Ефективна підприємницька освіта як фундамент економічного розвитку демократичного суспільства. Наукове видання / О.Г. Романовський. - К.: Деміур, 2000. - 248 с.
10. Сучасна економічна освіта: Україна і Болонський процес / За ред В.Д.Базилевича. - К: Знання, 2006 - 326 .
11. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи. - К.: Академвидав, 2006. - 352с.
12. Narodní agentura pro evropské vzdělávací programy [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://www.naep.cz/index>.